

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het College voor Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.
- NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.
- NB3 Als het College voor Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift.
Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

- a. Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.
  - b. Als de aanvulling niet is verwerkt in de naar Cito gezonden WOLF-scores, voert Cito dezelfde wijziging door die de correctoren op de verzamelstaat doorvoeren.
- Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift ook voor de tweede corrector te laat komt. In dat geval houdt het College voor Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 51 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van drie scorepunten voor het hele examen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
	<i>Opmerking</i> <i>Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.</i>	

Opgave 1

---

1 maximumscore 2

- bij (1) volkomen concurrentie
- bij (2) niet
- bij (3) maximaal

indien (1) en (3) juist 1
indien (2) juist 1

2 maximumscore 1

c

Vraag	Antwoord	Scores

3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- normale weekomzet: $800.000 \times \text{€ } 1 = \text{€ } 800.000 \rightarrow 2,5\%$ in het fonds =
€ 20.000 (per normale week) 1
- $\frac{\text{€ } 80.000}{\text{€ } 20.000} = 4$. Er zijn 4 normale weken nodig om te zorgen dat er voldoende geld in het fonds zit om de opkoop in week 2 te financieren 1

4 maximumscore 3

De te beoordelen aspecten zijn correct uitgewerkt.

- Een voorbeeld van een juiste uitleg is:
Een uitleg waaruit blijkt dat Noordzeevissers de keuze hebben tussen veel en weinig schol vangen. Als er geen overleg tussen de Noordzeevissers plaatsvindt, zullen ze allen geneigd zijn zo veel mogelijk schol te vangen en aan te bieden; de (dominante) strategie die tot een suboptimaal resultaat leidt. Dit werkt overbevissing in de hand, met het gevaar dat in de toekomst vrijwel geen vis meer kan worden gevangen, terwijl bovendien de veilingprijs niet zal stijgen. Alle vissers zullen zo slechter af zijn. (Vissers zullen zelf niet snel hun vangst beperken, zonder het vertrouwen dat hun collega's dat ook doen) 2
- Voor het noemen van een juiste maatregel 1
Voorbeelden van een maatregel zijn:
  - overleg tussen de Noordzeevissers met bindende afspraken
Een uitleg waaruit blijkt dat vissers in onderling overleg komen tot bindende afspraken tot vangstbeperking, waardoor overbevissing (en een groot verlies van visgronden in de toekomst) wordt voorkomen (en een stijging van de veilingprijs kan worden gerealiseerd).
  - het instellen van een quotum
Een uitleg waaruit blijkt dat op de visafslag een quotum kan worden ingesteld om het aanbod van vis te beperken (en daarmee overbevissing te voorkomen, waarbij tevens een stijging van de veilingprijs kan worden gerealiseerd).

Opgave 2

5 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat als de overwaarde op een woning nu al te gelde gemaakt wordt, het toekomstig vermogen (bij verkoop van de woning) nu al aangewend wordt voor consumptie / om te sparen.
- Een antwoord waaruit blijkt dat er rente betaald moet worden voor de extra hypothecaire lening. Rente is de prijs die betaald moet worden voor het naar voren halen van bestedingen (intertemporele ruil).

6 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat tegenover een hypothecaire lening een onroerend goed als onderpand staat, waardoor de geldgever minder risico loopt en met een lagere rente genoegen neemt.

7 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$0,75 \times 448 = 336 \text{ miljard}$$

$$1,11 \times 602 = 668,22 \text{ miljard}$$

$$\frac{668,22 \text{ miljard} - 336 \text{ miljard}}{336 \text{ miljard}} \times 100\% = 98,9\%$$

8 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat vermogensopbouw via aandelenkapitaal in de genoemde periode is afgenomen en vermogensopbouw via (vrijwillig) sparen is toegenomen. Huishoudens beoordelen beleggen in aandelen als meer risicovol dan sparen.

9 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{\text{€ } 166.000 \times 97,6}{78,8} = \text{€ } 205.604,06$$

Opmerking

Een afronding op hele euro's ook goed rekenen.

10 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat de waarde van koopwoningen in de toekomst verder kan gaan dalen. Hierdoor kan er een situatie ontstaan waarbij de hypotheekschuld groter is dan de waarde van de woning (zodat er bij verkoop van de woning een restschuld blijft bestaan).

Vraag	Antwoord	Scores

Opgave 3

11 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- 1 USD = 4,5 ARS (4,70 – 0,20) 1
- $1 \text{ ARS} = \frac{1}{4,5} = 0,22 \text{ USD}$ 1

12 maximumscore 2

kop 1 – kop 4 – kop 3 – kop 2

Opmerking

Uitsluitend 2 of 0 scorepunten toekennen.

13 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat door een koersdaling van de peso de internationale concurrentiepositie van Argentinië verbetert, waardoor de export toeneemt / import afneemt.

14 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat door een koersdaling van de peso geïmporteerde grondstoffen / goederen relatief duur worden. Als deze hoge importprijzen worden doorberekend in de consumentenprijzen ontstaat er (geïmporteerde kosten)inflatie.
- Een antwoord waaruit blijkt dat door een koersdaling van de peso geëxporteerde grondstoffen / goederen relatief goedkoop worden. Als door deze toenemende vraag de productiecapaciteit wordt overschreden, ontstaat er bestedingsinflatie.

15 maximumscore 2

- rente verhogen

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

Een uitleg waaruit blijkt dat door een renteverhoging buitenlandse beleggers / spaarders worden aangetrokken, waardoor de vraag naar de peso's toeneemt en de koers zal stijgen.

- aan- en verkooptransacties op de valutamarkt

Een voorbeeld van een juiste uitleg is:

Een uitleg waaruit blijkt dat op de valutamarkt peso's gekocht moeten worden met dollars, waardoor de koers van de peso gaat stijgen.

Opgave 4

---

16 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

premie-uitgaven aan schadeverzekeringen in 2012: € 13,4 miljard (inclusief belasting)

verwachte totale (assurantie)belastingopbrengst:

$$\frac{13,4}{109,7} \times 121 = € 14,8 \text{ miljard}$$

Verschil is € 1,4 miljard. Dat is gelijk aan de verwachte extra belastingopbrengst.

17 maximumscore 1

averechtse selectie

18 maximumscore 2

prijsinelastische vraag

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat het verbond van Verzekeraars een afzetsdaling van 6% verwacht, terwijl de prijsstijging als gevolg van de

assurantiebelastingverhoging $\frac{121}{109,7} \times 100 = 110,3 \rightarrow 10,3\%$ bedraagt.

Opmerking

Maximaal 1 scorepunt toekennen als de prijsverhoging als volgt is berekend: $21 - 9,7 = 11,3\%$.

19 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat de verzekeraars minder verzekeringen afsluiten waardoor de omzet en de winst daalt. Hierdoor ontvangt de overheid minder vennootschapsbelasting.
- Een antwoord waaruit blijkt de premiekosten van bedrijven die zich verzekeren zullen stijgen met als gevolg dat de winsten dalen. Hierdoor ontvangt de overheid minder vennootschapsbelasting.

20 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat de premiebetaler in december 2012 de assurantiebelasting voor 2013 vooruitbetaalt en daarmee éénmalig de belastingverhoging kan ontwijken. Daarna is de wet van kracht, waardoor vooruitbetaling niet meer mogelijk is.

Vraag	Antwoord	Scores

21 maximumscore 2

Amber

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

verzekeringsdruk Luxemburg:

$$\frac{1.020}{185} \times 273 = \text{€ } 1.505,19$$

$$\frac{1.505,19}{68.100} \times 100\% = 2,21\%$$

verzekeringsdruk Denemarken:

$$\frac{1.020}{185} \times 200 = \text{€ } 1.102,70$$

$$\frac{1.102,70}{31.500} \times 100\% = 3,5\%$$

Opgave 5

---

22 maximumscore 2

structurele oorzaak

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat de werkloosheid wordt veroorzaakt door de heterogeniteit van de productiefactor arbeid (regionale verschillen).

23 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- vrije prijsvorming: loonvorming op de arbeidsmarkt wordt vaak gereguleerd door de overheid (bijvoorbeeld minimumloon) en werkgevers- en werknemersorganisaties (loonafspraken)
- homogeen 'product': arbeid is niet homogeen, want er zijn verschillen in scholing, ervaring en vaardigheid
- vrije toetreding: arbeidskrachten kunnen niet vrij toe- en uittreden, omdat ze gebonden zijn aan de woonplaats of kwalificaties nodig hebben om toe te treden
- transparantie: vragers en aanbieders beschikken niet over volledige informatie over wie, wat, waar en wanneer vraagt en aanbiedt op de arbeidsmarkt

24 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste andere verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat er door het huren van een ambtswoning geen vermogen kan worden opgebouwd (bij een koopwoning is dat wel het geval).

Vraag	Antwoord	Scores

25 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste verklaring is:

Een verklaring waaruit blijkt dat naarmate het aantal inwoners van een gemeente stijgt de verantwoordelijkheid / de zwaarte van de functie / opleidingseis en daardoor de beloning van de functie toeneemt.

26 maximumscore 2

ja

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$€ 7.457,79 \times 1,18 - € 6.323,09 - € 1.400 = \text{toename van } € 1.077,10$

Opmerking

Als de woonlasten van € 1.400 niet zijn genoemd, maximaal 1 scorepunt toekennen.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinator in het programma WOLF.
Zend de gegevens uiterlijk op 20 juni naar Cito.